

PARTICIPATIECOALITIE NOORD-HOLLAND

Sociale Kansanalyse

10-02-2025

Inhoudsopgave

Sociale kansenanalyse	2
Menukaart voor gemeenten	4
Menu 1	4
Menu 2	5
Menu 3	6
Inventarisatie van belemmeringen en handelingsperspectieven	7
Lokale politiek	8
Lokaal eigendom	9
Grondpositie	11
Financiën	11
Organisatie bewonersinitiatieven	13
Samenwerking met bewonersinitiatieven	13
Beleidsuitvoering RES	14
Communicatie	15
Achtergrondinformatie	17

Sociale kansenanalyse

De Participatiecoalitie Noord-Holland (PCNH) heeft een analyse uitgevoerd, gericht op het benutten van bestaande en nog te vormen structuren rondom bewonersparticipatie om bij te dragen aan de realisatie van de opwekdoelen van de RES in Noord-Holland. Deze analyse bekijkt in welke zoekgebieden het haalbaar lijkt om de doelstellingen voor 50% lokaal eigendom en bewonersparticipatie bij zon- en windprojecten te realiseren, waar dit nog niet lukt, waarom niet en welke acties hiervoor nodig zijn. Deze belemmeringen, de mogelijke acties om deze weg te nemen en hoe PCNH daarbij kan ondersteunen zijn samengevat in deze sociale kansen-analyse.

De sociale kansen-analyse bestaat uit drie onderdelen:

1. Menukaart voor gemeenten
2. Inventarisatie van belemmeringen en handelingsperspectieven
3. [Sociale kansen-kaart](#) en achtergrondinformatie.

Het belangrijkste onderdeel is de menukaart (1), waarin drie wezenlijke belemmeringen die door PCNH zijn opgehaald worden uitgewerkt en van een passend aanbod voorzien. Gemeenten kunnen kiezen of zij van één of meer van deze drie opties gebruik willen maken. De inventarisatie (2) geeft per categorie overzicht van andere geïdentificeerde belemmeringen, inclusief een eerste handelingsperspectief en bijbehorend hulpaanbod van de PCNH. Gemeenten kunnen contact opnemen met PCNH voor verdere uitwerking hiervan. Tot slot biedt de achtergrondinformatie (3) inzicht hoe de analyse is uitgevoerd.

De [Sociale kansen-kaart](#) geeft inzicht in welke zoekgebieden het vanuit het oogpunt van lokaal eigendom en bewonersparticipatie meer of minder haalbaar lijkt om tijdig de RES-doelstellingen te halen. In deze digitale kaart zijn verschillende gegevens bij elkaar gebracht:

1. De ligging van de RES-zoekgebieden
2. De locatie van bij EnergieSamen Noord-Holland bekende bewonersinitiatieven en energiecoöperaties.
3. Een analyse over de gemeentelijke borging van lokaal eigendom.

Op basis van deze kaart zijn er de volgende conclusies te trekken:

- In de bestuurlijke regio West-Friesland is de gemeentelijke borging van lokaal eigendom relatief goed geregeld (categorie 3. Complete borging) en zijn er energiecoöperaties en

bewonersinitiatieven relatief dicht bij de RES-zoekgebieden. Dit maakt dit gebied vanuit het oogpunt van bewonersparticipatie en lokaal eigendom relatief kansrijk.

- Hetzelfde geldt voor de gemeente Haarlemmermeer.
- In de kop van Noord-Holland zijn weinig energiecoöperaties en bewonersinitiatieven actief, maar de initiatieven die actief zijn liggen dichtbij zoekgebieden. Dit maakt ontwikkeling van de zoekgebieden vanuit bewonersoogpunt wellicht toch kansrijk – mits de gemeenten stappen zetten m.b.t. de borging van lokaal eigendom in gemeentelijk beleid.
- In Schagen zijn er al wel stappen gezet richting borging van lokaal eigendom (hoewel incompleet), maar zijn er helaas weer geen energiecoöperaties bekend. Dit maakt de ontwikkeling van een zoekgebied door een bewonersinitiatief lastiger.
- In de overige gebieden in Noord-Holland (regio's Alkmaar, Zaanstreek-Waterland, Amsterdam, IJmond en Zuid-Kennemerland, Gooi en Vechtstreek) is er een behoorlijk gelijkmatige spreiding van bewonersinitiatieven en energiecoöperaties, waardoor nabij ieder RES-zoekgebied een potentieel bewonersinitiatief is waardoor ontwikkeling van een zoekgebied door een bewonersinitiatief kansrijk lijkt.

De gemeenten kunnen de interactieve kaart gebruiken om te bepalen welke actie in hun gemeente nodig is; bewoners activeren om zich te organiseren, contact leggen met bestaande bewonersinitiatieven (voor zover dit nog niet is gebeurd) en/of het maken van beleid om de rol van bewonersinitiatieven in de ontwikkeling van zon- en wind projecten te borgen. Indien nodig kan de PCNH de gemeenten hierbij ondersteunen vanuit haar reguliere werkzaamheden of met een aanvullende opdracht.

Rol en activiteiten PCNH

De participatiecoalitie heeft vanuit het klimaatakkoord een unieke rol gekregen in het stimuleren van een maatschappelijke en natuurinclusieve energietransitie.

De PCNH vertegenwoordigt via MNH en ESNH in Noord Holland een achterban van bewonersinitiatieven, energiecoöperaties, boeren, vogelwerkgroepen en andere landschaps- en natuurbelangengroepen in Noord Holland.

PCNH speelt een unieke rol in het realiseren van een natuurinclusieve energietransitie met draagvlak. Met subsidie van de Provincie Noord-Holland voert de PCNH in dit kader een aantal structurele werkzaamheden uit waar ook gemeenten gebruik van kunnen maken zoals:

- Het delen van kennis en goede voorbeelden
- Het informeren van raden en staten over een concreet onderwerp gerelateerd aan de ontwikkeling van duurzaam energie projecten.
- Het betrekken van de achterban en energiecoöperaties bij het concretiseren van de zoekgebieden.

Daarnaast kan PCNH voor gemeenten aanvullend specifieke werkzaamheden verrichten in de vorm van een projectopdracht. In het aanbod van de PCNH hieronder beschreven in de menukaart wordt aangegeven als het 'reguliere' werkzaamheden betreft of dat er een aanvullende projectopdracht moet worden geformuleerd.

MENUKAART VOOR GEMEENTEN

Menu 1

De aanbestedingsprocedures werkt belemmerend voor lokaal eigendom: een overheid kan niet zomaar de opdracht aan een bewonersinitiatief verlenen

De gemeente heeft als overheid te maken met het aanbestedingsrecht. Hierdoor moeten bewonersinitiatieven vaak concurreren met marktpartijen als het bijvoorbeeld gaat om gronduitgifte van de gemeente t.b.v. de ontwikkeling van zon- of windprojecten. Dit staat het streven naar lokaal eigendom soms in de weg. Het uitschrijven van een 'maatschappelijke tender' kan deze belemmering voor een deel oplossen. Een [maatschappelijke tender](#) geeft de gemeente de mogelijkheid om meer regie op die uitvoeringsfase te hebben. Bijvoorbeeld om natuur- en landschapswaarden te behouden of te versterken, en ook om lokaal eigendom te kunnen realiseren.

Een andere manier om de rol van bewonersinitiatieven te versterken is om beleid op te stellen om energiegemeenschappen als 'derde partij' tussen markt en overheid te erkennen. Om burgerparticipatie in duurzame energie te stimuleren heeft de EU het concept 'energiegemeenschappen' geïntroduceerd in de Europese energiewetgeving. In Nederland wordt dit begrip nationaal overgenomen in de nieuwe Energiewet. Gemeenten kunnen op basis van deze wetgeving energiegemeenschappen een vaste positie in de energietransitie geven als zelfstandige partij naast markt en overheid. Bewoners kunnen samen duurzame projecten bedenken, opzetten en beheren. Zo worden bewoners en gemeenten minder afhankelijk van marktpartijen. De gemeente Amsterdam is de eerste gemeente in Nederland die hier recentelijk met een collegebesluit [beleid](#) op heeft aangenomen. Hiermee wordt een langdurige publiek-private samenwerking vormgegeven waarbij de rol van de gemeente niet alleen die van opdrachtgever is en er niet altijd sprake is van een inkooprelatie.

Aanbod PCNH

PCNH kan o.a. door kennis te delen en goede voorbeelden aan te dragen op het gebied van maatschappelijke tenders en beleid voor energiegemeenschappen en deze te vertalen naar de uitvoeringspraktijk in gemeenten. Dit doen we onder meer door goede voorbeelden te inventariseren, de betrokken partijen aan elkaar te verbinden en partijen te betrekken uit de eigen achterban die de gemeente verder kunnen helpen bij het uitwerken van maatschappelijke tenders of beleid voor energiegemeenschappen (regulier).

Activiteiten

- PCNH organiseert kennissessies o.a. over de rechtspositie van energie-initiatieven door bewoners en over passende vormen van al dan niet aanbesteden (regulier). Zie voor meer informatie: [Seminar 'Aanbesteden niet nodig'](#).

- In opdracht van gemeente kan PCNH een [maatschappelijke tender-document](#) opstellen op basis van goede voorbeelden uit de praktijk. Zie ook: [BZK Magazine](#).
- Op verzoek van gemeente kan PCNH ondersteunen bij het maken van gemeentelijke beleid voor Energiegemeenschappen. Zie het voorbeeld van Amsterdam: '[Naar een volwaardige en volwassen positie van energiegemeenschappen in de energietransitie in Amsterdam](#)'.

Resultaten

- ✓ Een maatschappelijke tender-document om bewonersinitiatieven te stimuleren om op grond van de gemeente een zon- of windproject te ontwikkelen
- ✓ Beleid voor energiegemeenschappen in de gemeente waardoor de gemeente met bewonersinitiatieven invulling geeft aan een langdurige publiek-private samenwerking op het gebied van duurzame energie-ontwikkeling.

Menu 2

Er worden geen of te weinig wind- of zonprojecten ontwikkeld door bewonersinitiatieven

Een aantal gemeenten geeft aan dat ondanks de doelstelling op het gebied van lokaal eigendom er geen initiatief wordt genomen door bewoners om zon- of windprojecten te ontwikkelen of daarbij betrokken te raken. Vooral in die gemeenten waar (nog) geen energiecoöperaties actief zijn (zie sociale-analyse [kaart](#)) blijkt dit lastig. Er is een bepaalde organisatiegraad nodig om een project te ontwikkelen of daaraan mee te doen. In die gemeenten waar wel energiecoöperaties actief zijn lukt het ook niet altijd om deze een goede rol in de ontwikkeling van zon- of windprojecten te geven. Hier kunnen meerdere oorzaken aan ten grondslag liggen, zoals: de energiecoöperatie is niet actief ('slapend'), of: er is een commerciële partij die het zon- of windproject ontwikkelt en die niet goed kan of wil samenwerken met de betreffende energiecoöperatie. Om bewonersinitiatieven een goede rol te laten krijgen in de ontwikkeling van zon- en windprojecten is het uiteraard nodig dat er bewoners zijn die dit willen en dat zij zich organiseren in de vorm zoals een energiecoöperatie of een energiegemeenschap. Als er nog geen actieve energiecoöperaties of bewonersinitiatieven zijn in de gemeente, dan kan PCNH ingezet worden om deze te activeren.

Aanbod PCNH

PCNH kan door de gemeente ingezet worden om haar eigen achterban in de gemeente te activeren en te stimuleren om zon- en windprojecten te gaan ontwikkelen of te participeren in een ontwikkeling. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van bestaande netwerken en methodes van partners in de Participatiecoalitie (regulier).

Als er wel een bewonersinitiatief is maar deze wil geen zon- of windproject ontwikkelen, kan onderzocht worden wat het bewonersinitiatief hiervan weerhoudt. Op basis daarvan kan een passende oplossing (zoals tijdelijke ondersteuning) uitgewerkt worden. Een voorbeeld hiervan is

EC Dijk en Waard: twee slapende energie-initiatieven zijn geactiveerd en werken nu samen in verschillende RES-zoekgebieden. Zon- en windprojecten worden vaak door commerciële partijen ontwikkeld. Veel commerciële ontwikkelaars willen een deel coöperatief ontwikkelen vanwege draagvlak en de doelstellingen op het gebied van lokaal eigendom. PCNH kan een rol spelen in het koppelen van deze ontwikkelaars aan bewonersinitiatieven en het inrichten van de samenwerking.

Activiteiten

- Om ervoor te zorgen dat er een bewonersinitiatief actief wordt, kan de PCNH inventariseren of er 'slapende' energie-initiatieven zijn en deze activeren (regulier).
- De PCNH kan op verzoek van de gemeente onderzoeken waarom energiecoöperaties of andere bewonersinitiatieven niet actief zijn in de ontwikkeling van zon- en wind projecten en oplossingen aandragen.
- De PCNH kan bewonersinitiatieven koppelen aan commerciële ontwikkelaars en de samenwerking inrichten.

Resultaat

- ✓ De doelstelling op het gebied van lokaal eigendom wordt gerealiseerd doordat meer bewonersinitiatieven meedoen in de ontwikkeling van zon- en wind projecten. Daarmee wordt ook aan de doelstelling van de RES-zoekgebieden bijgedragen.

Menu 3

Gebouweigenaren gaan niet akkoord met een collectieve zonne-energie installatie op hun gebouw, o.a. vanwege beperkende energielabel regelgeving

In vrijwel iedere gemeente zijn er nog veel grote daken die kunnen worden benut voor zonne-energie. Daar waar het gaat om gebouwen met meerdere woningeigenaren (appartementen) of om bedrijfspanden die verhuurd worden, komt de ontwikkeling van collectieve zonne-energiesystemen niet altijd van de grond. Hiervoor zijn meerdere oorzaken, zoals: de VVE geeft geen toestemming voor het gebruik van het dak voor zonne-energie, het dak is niet geschikt, er is een mix van huurders en woningeigenaren, de verhuurder ziet onvoldoende voordelen om te investeren in zonne-energie. Ook kan de beperking van de energielabel-regelgeving een belemmerende factor zijn om collectieve zonne-energiesystemen op daken te ontwikkelen.

Aanbod PCNH

PCNH kan vanuit haar kennis, ervaring en netwerken oplossingsrichtingen uitwerken voor gebouweigenaren en/of VVE's waaruit de voordelen van collectieve zonne-energiesystemen voor bewoners/gebruikers en gebouweigenaar duidelijk worden. Mogelijke oplossingen zijn: [local4local-toepassingen](#) en/of bruikleenformules ("financial lease"). Hiermee kan de PV-installatie meetellen

met het energielabel van het gebouw en tegelijkertijd kan een lokale energiecoöperatie zonnestroom opwekken. Bij het zoeken naar oplossingen kan PCNH actief in overleg gaan met huurder(s) en verhuurder(s) van gebouwen en dit gesprek verder brengen.

PCNH kan voor en/of in samenwerking met gemeenten en lokale bewonersinitiatieven een plan opstellen voor het werven van onbenutte gebouwen t.b.v. het collectief opwekken van zonnestroom. Daarna kan PCNH faciliteren bij de uitvoering van dit plan in samenwerking met lokale partners.

Tot slot kan PCNH met gemeenten werken aan een oproep aan de landelijke politiek, NPRES en andere relevante partijen om collectieve zonnestroominstallaties en [postcoderoos-projecten](#) mee te laten tellen in het energielabel van het gebouw.

Activiteiten

- De PCNH kan op verzoek van een gemeente oplossingsrichtingen (bijvoorbeeld local4local en financial lease) onderzoeken om het energielabel-probleem te omzeilen en het gesprek tussen huurder en verhuurder verder te brengen
- In opdracht van de gemeente kan PCNH een wervingsplan opstellen en – in samenwerking met de gemeente, bewonersinitiatieven en andere lokale partijen – uitvoeren waarin omschreven wordt hoe collectieve zonne-energiesystemen op gebouwen effectief gerealiseerd kunnen worden
- De PCNH kan samen met gemeenten werken aan een oproep om de landelijke wetgeving voor het energielabel van gebouwen uit te breiden met mogelijkheden voor collectieve opwek (regulier)

Resultaten

- ✓ Realisatie van meer collectieve zonne-energie systemen op nog onbenutte grote daken.

INVENTARISATIE VAN BELEMMERINGEN EN HANDELINGSPERSPECTIEVEN

Naast de hierboven in de drie uitgewerkte menu's uitgelichte belemmeringen heeft PCNH in haar onderzoek nog een aantal andere belemmeringen geïdentificeerd. Deze worden hieronder per categorie weergegeven. Voor elk van de categorieën (lokaal eigendom, financiën, grondpositie, organisatie, samenwerking, beleid & politiek, en communicatie) wordt de geïnventariseerde belemmering weergegeven, gevolgd door de mogelijke acties die gemeenten kunnen ondernemen om deze belemmering aan te pakken met een beknopt hulpaanbod vanuit PCNH. Gemeenten die hierin interesse hebben, kunnen contact opnemen met PCNH voor een verdere uitwerking.

Lokale politiek

De politieke wil ontbreekt om een zoekgebied te ontwikkelen

Acties gemeente

- Een brede kijk op duurzame energie hanteren door niet enkel te focussen op schone opwek, maar ook op maatschappelijke waarden. Bijvoorbeeld het effect op de leveringszekerheid van energie t.b.v. andere ontwikkelingen (zoals woningbouw en bedrijven), meer sociale cohesie, ondersteuning bij energiararmoede, werkgelegenheid, energierechtvaardigheid en energiezelfstandigheid en -onafhankelijkheid.

Aanbod PCNH

- Organiseren kennis- en informatiesessies voor B&W, gemeenteraad en gesprekken met gemeenteraadsleden in samenwerking met lokale bewoners (initiatieven) (regulier)
- Inspreken bij raadsvergaderingen en commissies (regulier).
- Activeren van onze achterban, om zo het brede midden ook vertegenwoordigd te laten zijn (regulier).

De politieke wil ontbreekt om een potentiële opweklocatie (zoals een collectief georganiseerd bedrijventerrein of een door een bewonersinitiatief aangedragen gebied) te bestempelen als RES-zoekgebied

Aanbod PCNH

- Draagvlak voor deze potentiële opweklocatie onderzoeken en onder de aandacht brengen in het jaarlijkse herijtingsproces van de RES (regulier)

De gemeenteraad kan/durft (bijvoorbeeld vanwege polarisatie) geen besluiten te nemen ten aanzien van het opwekken van duurzame energie

Acties gemeente

- Een bewonerspeiling organiseren en gezamenlijk lokale spelregels opstellen, zoals bijvoorbeeld is gedaan door de gemeente Haarlemmermeer (zie: [Rapport peiling spelregels](#)). Let op: wees genuanceerd en neem slechts een beperkt aantal open vragen op.

Aanbod PCNH

- Delen van goede voorbeelden van andere gemeenten die bewonerspeilingen hebben gedaan (regulier) en ondersteunen bij het opstellen van lokale spelregels vanuit de kennis en ervaring van PCNH.
- Inspreken bij raadsvergaderingen – door PCNH én achterban – over o.a. de behandeling van de bewonerspeiling en [spelregels](#); proactieve benadering raad, activeren achterban om positief geluid kenbaar te maken, opzoeken lokale publiciteit, ondersteunen bij goede communicatie naar inwoners (regulier).

De vertaling van politiek besluit naar beleid verloopt ogenschijnlijk traag

Acties gemeente

- Prioriteit geven aan het borgen van de RES-besluitvorming in beleid, conform de afspraak vanuit de uitvoeringsprogramma's RES NHN en NHZ uit 2022 (die bij de voortgangsrapportage begin 2023 herbevestigd is en waarin ook het streven naar 50% lokaal eigendom is opgenomen).
- Op tijd om hulp vragen bij andere gemeenten en/of Provincie, de betreffende [RES-coördinator](#), [NPRES](#), etc. Hulp zou kunnen zijn: het delen van kennis en ervaring en/of het delen van capaciteit (collega's).
- Verwachtingsmanagement: gedurende het proces actief met bewonersinitiatieven communiceren om hun verwachtingen te bespreken en hen niet onderweg kwijt te raken; wees dus duidelijk over het waarom van deze traagheid.

Aanbod PCNH

- Organiseren en faciliteren van het contact tussen de gemeente en lokale bewonersinitiatieven ten behoeve van het managen van verwachtingen (regulier).

Lokaal eigendom

Er is geen gemeentelijk beleid voor lokaal eigendom of de definitie wordt overgelaten aan commerciële initiatiefnemer

Actie gemeente

- Opstellen beleid in samenwerking met bewonersinitiatieven en daarbij samenwerken en aansluiten bij (buur)gemeenten zodat er eenduidig beleid is voor zoekgebieden die gemeentegrenzen overschrijden zoals het geval is bij OER tracés.

Aanbod PCNH

- Inhoudelijke kennis aandragen voor het opstellen van beleid en vergunningsvoorschriften op basis van voorbeelden uit ons landelijke netwerk. Zie ook: [Kennisessie Lokaal Eigendom](#), [Leidraad lokaal eigendom Noord-Holland](#), [Wind- en zonneparken realiseren samen met inwoners](#), [voorbeeldteksten VNG](#). (regulier)

Er is een verschil van inzicht tussen gemeente en bewonersinitiatief over de definitie van lokaal eigendom (vallen obligaties en/of omgevingsfondsen hieronder?)

Actie gemeente

- Inzetten op meer onderlinge kennisdeling tussen gemeenten om de betreffende definities werkbaar, gedragen en op elkaar afgestemd te krijgen. Dit is vooral nuttig als projecten in meerdere gemeenten liggen (denk aan OER tracés), maar ook een goede toets als er een verschil van inzicht is binnen gemeentegrenzen tussen lokale overheid en bewonersinitiatief of -initiatieven.

Aanbod PCNH

- Organiseren van overleg met gemeente(n) en bewonersinitiatieven over een werkbare definitie
- Op basis van lessen uit lopende projecten adviseren over aangepast beleid voor (nieuwe) opwekprojecten, zie ook: [Kennisessie Lokaal Eigendom](#) en informatie in de [Energie Samen Academy](#).

Er is een gebrek aan animo voor het organiseren en beheren van een omgevingsfonds

Actie gemeente

- Fondsbeheerders helpen met professionalisering, o.a. door het aanbieden van een vergoeding en relevantie trainingen. Mogelijk kunnen subsidieregelingen van de provincie hiervoor worden aangewend (zoals de subsidie [Duurzaamheidsinitiatieven burgercollectieven Noord-Holland 2024](#)). Check dit bij de Provincie.

Aanbod PCNH

- In overleg met de betrokken partijen uitgangspunten en doelen voor omgevingsfonds formuleren en de manier waarop zeggenschap en uitvoering georganiseerd kan en moet worden.
- Organiseren van een omgevingsfonds vanuit ervaring uit het netwerk (zie bijvoorbeeld: [Omgevingsfonds in Waterland](#))

Grondpositie

Het bewonersinitiatief of de gemeente heeft geen grondpositie

Acties gemeente

- Check of de grond in publieke handen is – dus van gemeente, provincie, waterschap of een andere publieke grondeigenaar (bijvoorbeeld SBB, ProRail, RWS). Zie ook de [kaart](#) of de RES-viewer, kaartlaag 'grondeigenaar'. Betrek hierbij ook het grondbedrijf van de gemeente.
- Check of er een actief bewonersinitiatief in de buurt is (zie [kaart](#)) en bevrage hen op mogelijke interesse in een collectieve opwekinstallatie; start proactief een dialoog met de betreffende grondeigenaar.

Aanbod PCNH

- Indien er een bewonersinitiatief aanwezig is: een gesprek starten tussen grondeigenaar en geïnteresseerde bewoners en lokale ondernemers over de kansen voor samenwerking en ontwikkeling van een of meer collectieve opwekinstallaties.
- Indien er geen bewonersinitiatief aanwezig is: in samenspraak met de grondeigenaar activeren van bewoners en lokale ondernemers ten behoeve van het opzetten van een initiatief.

Financiën

Bewonersinitiatieven hebben onvoldoende ontwikkelgeld beschikbaar om projecten van de grond te krijgen

Acties gemeente

- Richt als gemeente een (revolverend) duurzaamheidsfonds op, waarin ook professionele ondersteuning bij de opstart en vorming van een bewonersinitiatief gedekt wordt
- Stel gemeentelijke subsidie beschikbaar (indien dit de gewenste oplossing is).
- Sta als gemeente garant voor leningen, zodat de leencapaciteit bij banken (bijvoorbeeld [BNG](#)) kan worden verhoogd
- Mogelijke alternatieven: ondersteuning bieden in de vorm kennissessies, haalbaarheidsstudies, kwijtschelding of differentiatie in tarieven (leges voor vergunningen, erfpacht) en/of inhuren expertise.

Aanbod PCNH

- Gemeente kan PCNH inschakelen om keuzes te maken in financiële instrumenten op basis van bestaande voorbeelden (voorbeeld [Amsterdam](#) en [landelijk](#))
- Bewonersinitiatieven ondersteunen bij het aanvragen van onder meer de regeling [PNH Duurzaamheidsinitiatieven burgercollectieven Noord-Holland 2024](#) (regulier)

De business case van innovatieve oplossingen voor lokaal gebruik of meervoudig ruimtegebruik waarmee netcongestie kan worden verminderd (zoals local4local, agri-pv en opslag) kan niet uit.

Acties gemeente

- Bestuurlijk draagvlak kweken en stimuleringsregelingen opzetten voor nieuwe formules en pilots in samenwerking met relevante partijen zoals netbeheerders
- Gebruik maken van [provinciale regelingen en experimenteerruimte](#).
- Voor slimme oplossingen bij netcongestie heeft PNH een subsidieregeling: Oplossingen bij Netcongestie Noord-Holland ([SON](#)).
- Landelijke ontwikkelingen m.b.t. de financiering van solar carports en agri-PV in de gaten houden, zie ook [Kamerbrief over ontwikkeling van zonne-energie](#).

Aanbod PCNH

- Voorbeelden zoals [local4local](#) delen en op verzoek van de gemeente vertalen naar de lokale praktijk.

Zowel de voorwaarden als het proces van de SCE-subsidie – de Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking, bedoeld om de opwekking van hernieuwbare energie door lokale energiecoöperaties en VvE's te stimuleren – werken belemmerend (bijvoorbeeld door jaarlijks veranderende criteria en tarieven, de complexiteit, tijdrovende aanvraag)

Acties gemeente

- Ondersteuning bieden bij de aanvraagprocedure
- Oproep aan het Rijk doen om deze subsidie en bijbehorende procedures te verbeteren bijvoorbeeld via NPRES, VNG, Ministerie, RVO, PBL etc.

Aanbod PCNH

- Bewonersinitiatieven, coöperaties en VvE's helpen met de SCE-aanvraag (regulier).

Organisatie bewonersinitiatieven

Er is onvoldoende continuïteit binnen de bewonersinitiatieven, waardoor kennis en ervaring wegvloeit

Aanbod PCNH

- Regelmatig bespreken wat het bewonersinitiatief nodig heeft om enthousiast en betrokken te blijven en hen helpen hierop actie te ondernemen (regulier). PCNH kan hiervoor op verzoek van gemeenten projectleiders beschikbaar stellen.
- Bewonersinitiatieven koppelen aan andere maatschappelijke organisaties ten behoeve van bijvoorbeeld intervisie, delen van taken, ruimtes en/of andere voorzieningen (regulier).
- Relevante trainingen en erkende diploma's aanbieden (evt. in ruil voor een minimale tegenprestatie of inzet) (regulier)
- Bewonersorganisaties helpen bij het betrekken van jongeren (zie ook het voorbeeld [COOP Centraal](#)) (regulier)

Er is onvoldoende kennis en/of menskracht binnen het bewonersinitiatief beschikbaar

Aanbod PCNH

- Ondersteunende diensten aanbieden om meer geschikte leden te werven en te behouden (regulier). PCNH kan op verzoek van gemeenten hiervoor projectleiders beschikbaar stellen.
- Samenwerking tussen bewonersinitiatieven en andere maatschappelijke organisaties organiseren (regulier)
- Twee bewonersinitiatieven aan elkaar koppelen als buddy, zodat kennis gedeeld kan worden en – indien gewenst – werkzaamheden gedeeld (regulier)
- In overleg met bewonersinitiatief ondersteuning bieden bij het inhuren van relevante expertise of het met onze hulp ontwikkelen van relevante kennis (regulier)

Samenwerking met bewonersinitiatieven

De gemeente heeft te weinig vertrouwen in de professionaliteit van een bewonersinitiatief

Acties gemeente

- Geef bewonersinitiatieven de kans om het vertrouwen te winnen door ze volwaardig bij het proces te betrekken en mee te nemen in alle overwegingen en hobbels
- Wees nieuwsgierig, vraag naar wat ze nodig hebben, bouw actief aan wederzijds vertrouwen, ondersteun bewonersinitiatief met eventuele competentie- en/of kennisontwikkeling etc.

Aanbod PCNH

- Op basis van de handvatten voor [opgroeiruimte](#) aan de slag gaan met het bewonersinitiatief, om hun samenwerking structureel vorm te geven. PCNH kan hiervoor de projectleiding verzorgen.
- Stimuleren van samenwerking tussen bewonersinitiatieven onderling, bijvoorbeeld in een regionale koepel. Hierdoor is er onder andere meer kennis/ ervaring achter te hand, wat vertrouwen geeft (o.a. via geld en regelmatige bijeenkomsten)
- Koppelen van het bewonersinitiatief aan andere lokale maatschappelijke en kennisorganisaties (regulier).
- Koppelen van het bewonersinitiatief aan een professionele ontwikkelaar (regulier).
- Het op vertrouwelijke basis aanbieden van intervisie (regulier)

Bewonersinitiatieven en ontwikkelaars begrijpen elkaars manieren van werken onvoldoende

Aanbod PCNH

- Wederzijds begrip volgt vaak pas als er wordt samengewerkt; de samenwerking tussen de partijen actief stimuleren door bijvoorbeeld op verzoek van gemeente een [maatschappelijke aanbesteding](#) voor te bereiden of door bewonersinitiatieven als derde partij te organiseren naast overheid en markt ([als energiegemeenschap](#)).

Beleidsuitvoering RES

Er wordt lokaal een strenger beleid gevoerd dan de provinciale Omgevingsverordening (waaronder de zonneladder) voorschrijft, waardoor zoekgebieden niet worden ingevuld

Acties gemeente

- Voer een toets uit op het gemeentelijke beleid voor projecten voor zon en/of wind op land in relatie tot de provinciale Omgevingsverordening (zie: [zonneladder](#)), en pas indien nodig het beleid aan.

De business case of complexiteit van het gebied is zodanig dat geen enkele commerciële ontwikkelaar en/of betrokken bewonersinitiatief een specifiek zoekgebied wil invullen

Acties gemeente

- Mogelijk is de invulling van dit zoekgebied alleen met overheidssteun mogelijk. Er zouden bijvoorbeeld stappen gezet kunnen worden richting een lokaal overheids-energiebedrijf in samenwerking met een bewonersinitiatief.

Aanbod PCNH

- In opdracht van de gemeente uitvoeren van een analyse en gezamenlijk met een bewonersinitiatief onderzoek doen naar financiële en organisatorisch werkende oplossing, bijv. lening bij de BNG, garantstelling, beschikbaar stellen specifieke expertise etc. en mogelijk dus ook een gezamenlijke energie-entiteit van lokale overheid en bewonersinitiatief.

Een strikte interpretatie van de grenzen van een RES-zoekgebied leidt tot beperking van de projectgrootte, waardoor de business case niet uit kan.

Acties gemeente

- Dit heeft deels te maken met de provinciale Omgevingsverordening: buiten de grenzen van een zoekgebied gelden meer en andere regels. Een oplossing is dat de gemeente, naar aanleiding van het initiatief, besluit om het zoekgebied te wijzigen. Dit kan één keer per jaar.
- Specifiek voor zonne-energieprojecten geldt dat zij ook (deels) buiten de RES-zoekgebieden ontwikkeld mogen worden, mits dit past binnen het provinciale- en gemeentelijke ruimtelijke beleid en kaders. Er gelden dan voor een project verschillende regels, dat is niet wenselijk. De gemeente kan een verzoek indienen om het zoekgebied aan te passen in het jaarlijkse herijkingproces.

Aanbod PCNH

- De PCNH heeft hierin een signalerende rol richting gemeenten en provincie (regulier).

Communicatie

Er is onvoldoende capaciteit bij gemeenten voor een optimale communicatiestrategie met bewoners

Acties gemeente

- Samenwerken met buurgemeenten stimuleren ten behoeve van het delen van specifieke communicatietaken, kennis en ervaringen.
- Het opnemen van communicatietaken in de vergunningsvoorwaarden voor de (al dan niet coöperatieve) ontwikkelaar.

Aanbod PCNH

- Op verzoek van gemeenten kan PCNH een bewoners-communicatiestrategie maken, met aandacht voor passend taalgebruik. Als bijvoorbeeld de term "RES-zoekgebied" lokaal besmet is geraakt, kan een alternatief worden uitgewerkt. De communicatiestrategie moet

worden afgestemd op de mogelijke 'drivers' van lokale bewoners (denk aan klimaat, geld, omgevingsverbetering etc.). Indien wenselijk kan dit worden onderzocht door PCNH.

Grond- en gebouweigenaren zijn onvoldoende bekend met de mogelijkheden en kansen voor collectieve opwek, waardoor deze optie niet of te laat onder hun aandacht komt

Acties gemeente

- ✓ De gemeente kan hierover actiever communiceren en informeren. Bijvoorbeeld door het inzetten van ambassadeurs: grond- en gebouweigenaren die deze formule al kennen.
- ✓ Handhaven op energiebesparingsplicht intensiveren.

Aanbod PCNH

- In opdracht van een gemeente een uitnodigingsstrategie organiseren met bijpassend instrumentarium met als inzet minimaal 50% lokaal eigendom. Denk aan: gezamenlijke inkoop voor dakeigenaren, een oproep om een vergunning aan te vragen en uitvoering te geven aan de energiebesparingsplicht.

ACHTERGRONDINFORMATIE

Vanwege veranderende omstandigheden en (rand-)voorwaarden en de weerbarstigheid in de uitvoering is de vraag ontstaan of de duurzame opwekdoelstellingen voor 2030 in de RES-regio's nog haalbaar zijn. Om dit in kaart te brengen heeft het Programmabureau RES media 2024 aan RHDHV gevraagd een kansenanalyse uit te voeren. RHDHV richt zich hierbij op de technische mogelijkheden en knelpunten voor de tijdige realisatie van duurzame opwekking met zon en wind in de zoekgebieden.

De Participatiecoalitie Noord-Holland heeft in vervolg op deze technische kansenanalyse een sociale analyse uitgevoerd, gericht op bewonersparticipatie en lokaal eigendom. PCNH heeft hiervoor gebruik gemaakt van haar kennis en ervaring op het gebied van participatie alsmede haar netwerk. De analyse bekijkt in welke zoekgebieden het haalbaar is om de doelstellingen voor lokaal eigendom en bewonersparticipatie bij zon- en windprojecten te realiseren, waar dit nog niet lukt, en welke acties hiervoor nodig zijn. De belangrijkste belemmeringen, mogelijke acties om deze weg te nemen en hoe PCNH daarbij kan ondersteunen zijn samengevat in een menukaart voor gemeenten.

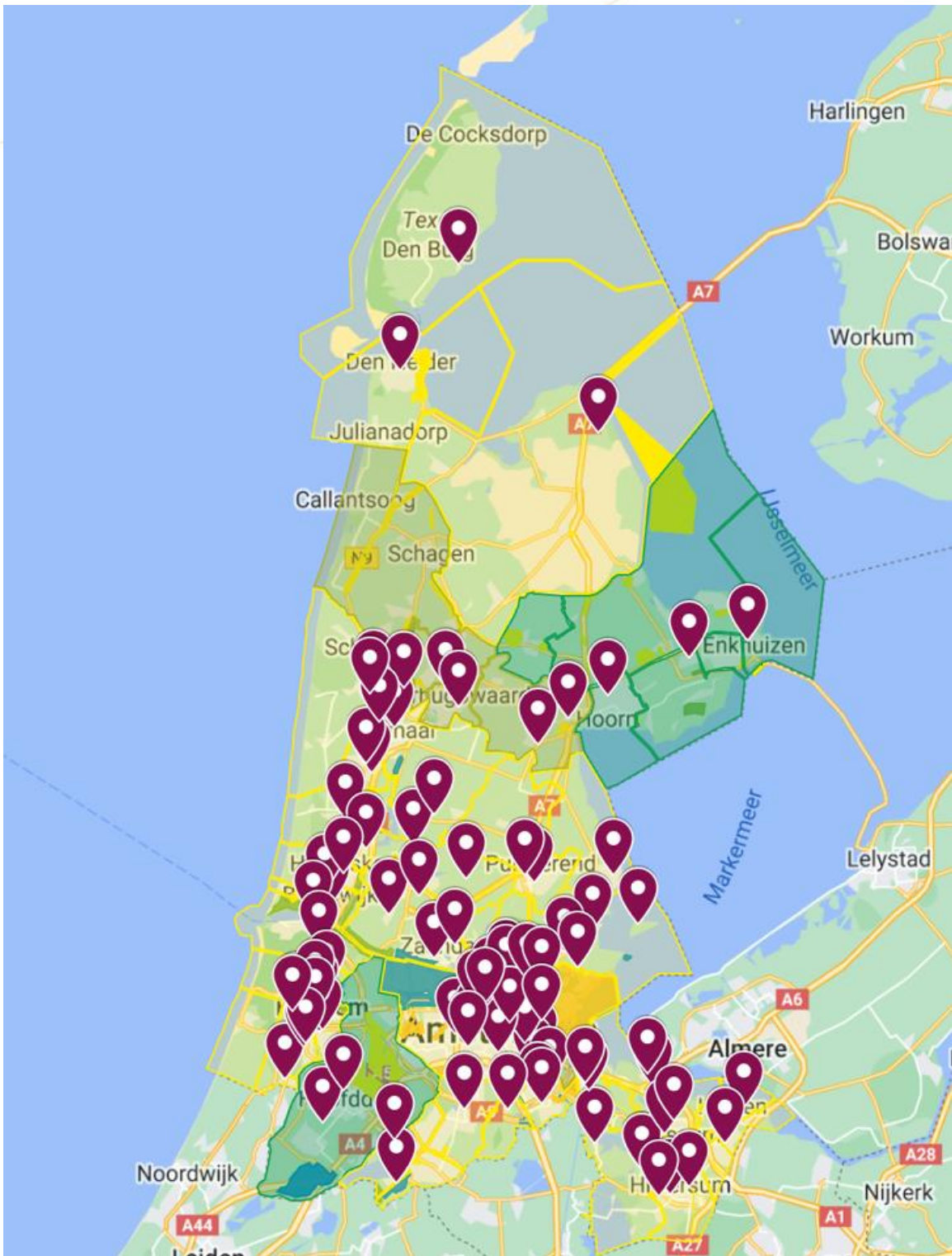
In de interviews werd meermaals het signaal afgeven dat de lokale politieke situatie soms onoverkomelijk in de weg kan staan bij de ontwikkeling van RES-zoekgebieden. Gesuggereerd werd dat in deze situaties een krachtiger regierol van de Provincie soelaas zou kunnen bieden. Aangezien dit signaal geen logische plek heeft in een menukaart met gemeentelijke keuzes, is het in de menukaart achterwege gelaten. Wij willen dit punt hier wel nadrukkelijk noemen, en zullen dit signaal ook afgeven in de stuurgroepen.

Sociale kansen kaart

Het landelijke onderzoek naar de borging van lokaal eigendom in gemeentelijk beleid is in april 2024 opgeleverd, en is dus nog relatief recent. In dit onderzoek werden gemeenten in vier categorieën verdeeld: 1 - Geen beleid of beleid zonder borging, 2 - Incomplete borging, 3 - Complete borging, 4 - Optimale borging. Zie het document [Toelichting onderzoek borging lokaal eigendom in gemeentelijk beleid](#) voor meer informatie over deze categorieën en op welke basis de gemeentelijke indeling gemaakt is.

In het lokaal eigendoms-onderzoek zijn de lokale borging van zon en wind apart onderzocht. Omdat – op één uitzondering na, de gemeente Schagen – de gemeentelijke scores gelijk bleken, wordt hier geen onderscheid gemaakt tussen zon en wind. Voor Schagen is een gemiddelde genomen. Dit maakt de kaart eenvoudiger leesbaar.

Dit is de statische versie van de sociale-kansen kaart:

Sociale kansen-kaart. De pinnetjes geven de locaties weer van energiecoöperaties of bewonersinitiatieven. De kleuren van de doorzichtige vlakken geven de status van gemeenten weer m.b.t. de borging van lokaal eigendom – hoe groener, hoe beter de borging. De ondoorzichtige vlakken zijn de RES-zoekgebieden (geel: zon, blauw: wind, groen: zon en wind, oranje: zon reserve, turquoise: wind reserve). In de interactieve kaart kun je op de elementen klikken voor meer informatie.

De interactieve kaart is hier te vinden: [Sociale kansen-kaart](#)

De digitale sociale kansen kaart wordt jaarlijks door PCNH geactualiseerd. De data zal daarnaast beschikbaar worden gemaakt via de RES-viewer.

Menukaart

Om gemeenten te helpen bij het ontwikkelen van de RES-zoekgebieden, heeft PCNH voor hen een menukaart opgesteld. Deze menukaart bevat – verdeeld over de categorieën “lokaal eigendom”, “grondpositie”, “financiën”, “organisatie”, “samenwerking”, “beleid & politiek” en “communicatie” – potentiële belemmeringen voor de ontwikkeling van RES-zoekgebieden die gemeenten kunnen ervaren, acties die gemeenten in deze situatie zélf kunnen ondernemen, en een passend hulpaanbod vanuit PCNH.

Werkwijze

De potentiële belemmeringen en mogelijke acties om deze op te lossen vanuit de gemeenten zijn opgehaald door middel van enquêtes en interviews. In eerste instantie zijn er vanuit onze eigen kennis en ervaring m.b.t. bewonersparticipatie en lokaal eigendom vragenlijsten opgesteld om in de breedte kansen en belemmeringen in de RES-zoekgebieden op te halen. Daarna zijn er, op basis van de enquête-antwoorden, interviews afgenomen om verder de diepte in te gaan. De enquête gericht op bewonersinitiatieven is verstuurd naar 95 bewonerscollectieven. In totaal hebben 21 bewonersinitiatieven de enquête ingevuld, met een gemiddelde invultijd van 50:22. Met 6 bewonersinitiatieven werd verder de diepte ingegaan tijdens een interview. Met de keuze van te interviewen bewonersinitiatieven hebben we er op gelet dat er voldoende diversiteit is. De geïnterviewde bewonersinitiatieven liggen verspreid in de provincie, zijn actief in kleinere en grotere gemeenten en zijn zowel beginnend als ervaren. De geïnterviewden waren bereid om een zo eerlijk mogelijke weergave te geven van de door hen ervaren werkelijkheid, in ruil voor de door ons beloofde anonimiteit van de antwoorden.

De enquête gericht op gemeenten werd gestuurd naar alle gemeentelijke RES-ambtenaren en gepromoot tijdens de RES-werkgroepen. Uiteindelijk is deze enquête 9 keer ingevuld, met een gemiddelde invultijd van 15:29. De in de enquête opgehaalde informatie werd aangevuld met 6 interviews, waarbij de borging van lokaal eigendom (wel/niet), de aanwezigheid van een energiecoöperatie (wel/niet) en de aanwezigheid van een initiatiefnemer (wel/niet) de keuze voor een gemeente bepaalde.

De data uit de enquêtes en uit de uitgewerkte interview-notities werden vervolgens samengebracht en geanalyseerd. Hieruit werden potentiële belemmeringen en mogelijke gemeentelijke acties gedestilleerd. Vervolgens heeft PCNH dit aangevuld met een passend hulpaanbod, gebaseerd op haar ervaring met bewonersparticipatie, kennisdocumenten, eventuele kennissessies etc. Al deze informatie is samengevat in een menukaart voor gemeenten.

Natuur en Milieufederatie Noord-Holland

Kleine Tocht 4A
1507 CB Zaandam

Tineke de Vries
t.devries@mnh.nl

Energiesamen Noord-Holland

Koninginneweg 98
1241 CX Kortenhoef

Samen voor een groen, gezond
en leefbaar Noord-Holland

